

بررسی راهکارهای اجتماعی آسان کردن ازدواج جوانان

امیر فاضلی^۱، داود محمدجانی^۲

^۱ عضو هیات علمی گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

^۲ دکترای فقه و مبانی حقوق اسلامی / عضو هیأت علمی دانشکده مهارت شهید شمس پور (نویسنده مسئول)

چکیده

امروزه زندگی اجتماعی، در بسیاری از قسمت ها، از صورت یک زندگی طبیعی و صحیح خارج شده، که یک نمونه آن کاهش شدید ازدواج، و روی آوردن جوانان به زندگی مجردی است. این مقاله به بررسی راهکارهای ازدواج آسان برای جوان پرداخته و به دنبال پاسخگویی به این سؤالات می باشد: چه موانع اجتماعی در مسیر ازدواج جوانان وجود دارد و چه راهکارهای فرهنگی و اجتماعی را برای رفع موانع و تسهیل ازدواج جوانان می توان ارائه نمود. نتایج بررسی نشان داد که از موانع اجتماعی ازدواج آسان جوانان در جامعه می توان به عدم وساطت در ازدواج رواج فساد و بی بندوباری، مشکلات اقتصادی اشاره نمود. همچنین برای آسان کردن ازدواج جوانان می توان با اقدامات فرهنگی در زمینه سوق دادن نگرش خانواده ها در جهت اهمیت فوق العاده دادن به ازدواج فرزندان، ممکن نشان دادن ازدواج آسان، ایجاد فرصت های شغلی مناسب و رفع مشکلات مسکن جوانان، شرایط ازدواج را برای جوانان در جامعه تسهیل نمود.

واژه های کلیدی: ازدواج آسان، جوانان، موانع اجتماعی ازدواج، راهکارهای فرهنگی، راهکارهای اقتصادی

۱. مقدمه

مساله ازدواج، مساله ای بسیار ساده و در عین حال مهم و پیچیده است. ازدواج و تشکیل خانواده یکی از حاجت های زندگی انسان، بر مبنای اشباع غریزه جنسی، اشتراک در تشکیل زندگی و انس روحی و آرامش فکری و تربیت فرزندان و همکاری در همه شؤون زندگی است (مکارم شیرازی، ۱۳۹۶).

از نظر اخلاقی نیز افراد مجرد هرگز یک «انسان کامل» نخواهند بود، زیرا بسیاری از مفاهیم اخلاقی از قبیل وفا، گذشت، جوانمردی، عاطفه، محبت، فداکاری و حق شناسی، بیش از همه جا در محیط خانواده و زندگی مشترک همسران و فرزندان تحقق می یابد و کسانی که از این زندگی دورند به این مفاهیم کمتر آشنایی دارند (مکارم شیرازی، ۱۳۸۷).

تحقق این امور، بدون زندگی مشترک، حاصل نمی شود؛ چرا که این دو جنس مکمل با یکدیگر، و مایه شکوفائی و نجات و پرورش یکدیگر می باشند، به گونه ای که هریک از آن دو، بدون دیگری ناقص است، و از این طریق تکامل خویش را باز می یابد.

بطور کلی مسائل حوزه خانواده از جهات گوناگون قابل بررسی است. برای مثال، گاه می توان به عوامل تحکیم کننده رابطه زوجین پرداخته و گاه می توان کارکرد ارتباط مؤثر در خانواده را بررسی کرد. یکی از اصلی ترین مباحث، ارائه راهکارهایی برای تسهیل امر ازدواج جوانان است؛ زیرا اگر این مهم محقق شود، سایر مسائل به دنبال آن مطرح می شود.

عده زیادی از جوانان دختر و پسر در سن ازدواج هستند که نمی توانند ازدواج کنند و این مسأله به یک معضل اجتماعی تبدیل شده؛ حال آنکه در گذشته مسئله ازدواج به این سختی نبود، لیکن حالا به دلایلی، مشکلاتی ایجاد شده و ازدواج ها سخت شده است.

امروزه زندگی اجتماعی، در بسیاری از قسمت ها، از صورت یک زندگی طبیعی و صحیح خارج شده، که یک نمونه آن کاهش شدید ازدواج، و روی آوردن جوانان به زندگی مجردی است. کاهش ازدواج و توسعه تجرد، یک نوع سیستم زندگی بدون احساس مسئولیت، قطع پیوندهای اجتماعی و بی تفاوتی در برابر رویدادهای اجتماعی است که یک فاجعه بزرگ برای جوامع بشری محسوب می شود (مکارم شیرازی، ۱۳۸۷). حال با این بن بست ها، و مشکلات طاقت فرسایی که جوانان در این راه دارند چه باید کرد؟ آیا با این زندگی ماشینی و آن همه عوارضش، با این توقعات بیجا، با این اختلاف فکر پدران و مادران و جوانان، با این وضع تحصیلی و ... و با این وضع تهیه کار و مشکلاتش، و با این بی اعتمادی افراد نسبت به یکدیگر، باز می توان این وظیفه بزرگ و مقدس را به موقع انجام داد؟ این هاست که باید دقیقاً مورد بررسی قرار گیرد.

به تأخیر انداختن ازدواج بسیاری از جوانان را گرفتار ناراحتی های روانی و اضطراب و کج خلقی و پراکندگی فکر و بی اعتنائی به زندگی و ناامیدی و بدبینی کرده است. همه این مسائل نشان می دهد سخت گیری ها [در ازدواج] مشکلی را حل نمی کند به جز اینکه مشکلات را افزایش می دهد. لذا باید مسائل اجتماعی نظیر ازدواج را آسان گرفت تا زندگی شیرین شود و در نهایت اجتماع حرکت کند (ساروخانی، ۱۳۹۰).

این مقاله به بررسی راهکارهای ازدواج آسان برای جوان پرداخته و به دنبال پاسخگویی به این سؤالات می باشد: چه موانعی در مسیر ازدواج جوانان وجود دارد؟ چه راهکارهایی را برای رفع موانع و تسهیل ازدواج جوانان می توان ارائه نمود؟

۲. مفهوم ازدواج

ازدواج در لغت، یعنی جفت گرفتن، زن کردن، شوهر کردن، با یکدیگر جفت و قرین شدن، با هم جفت شدن (معین، ۱۳۹۳: ص ۲۱۶). واژه دیگری که بر امر ازدواج دلالت دارد، واژه نکاح است که در لغت به معنای تقابل است و در اصطلاح به معنی رابطه حقوقی است که برای همیشه یا مدت معین، به وسیله عقد مخصوص بین زن و مرد حاصل شده و به آنها حق می دهد که از یکدیگر تمتع جنسی ببرند (مسعودی، ۱۳۹۷: ص ۲۵).

بنابراین ازدواج، در عرف و شرع، پیمان زناشویی است که براساس آن، برای مرد و زن در برابر هم، تعهدات اخلاقی و حقوقی پدید می آید که سرپیچی (از بسیاری) از آنها، عقوبت و کیفر در پی خواهد داشت. در هر آیینی، ازدواج با قوانین و مقررات

ویژه ای صورت می گیرد و اسلام به آداب و رسوم دیگر اقوام احترام گذاشته است: «لکل قوم نکاح» از پیمان زناشویی در قرآن به «نکاح» نیز تعبیر شده، و به دو معنا به کار رفته است: ۱. آمیزش جنسی (بقره/ ۲۳۰؛ نساء/ ۶) و ۲. عقد ازدواج (نور/ ۳۲). حکمت ها و آثار مهمی بر ازدواج ترتب دارد، و قرآن در آیاتی به آنها پرداخته است. در برخی موارد، هر چند زن و مرد با یکدیگر زندگی می کنند، اهدافی که باید در زندگی آنان حاکم باشد، از میان می رود و دو طرف بدون آن که بهره ای از زندگی مشترک ببرند، با یکدیگر زندگی می کنند برخی گفته اند: هر جا نشانه های الفت و حکمت های زوجیت چه در دنیا و چه در آخرت برقرار باشد، قرآن واژه زوجیت را به کار برده است. (روم/ ۲۱ فرقان/ ۷۴ زخرف/ ۷۰ بقره/ ۲۵ یس/ ۵۶)، و هرگاه جای این نشانه ها و حکمت ها را بغض و خیانت یا تفاوت عقیده زن و مرد با یکدیگر پر می کند، قرآن از کلمه «امراه» استفاده کرده است (یوسف/ ۳۰ تحریم/ ۱۰ و ۱۱)، همچنین آن جا که حکمت زوجیت (بقای نسل انسان) از میان برداشته می شود، باز قرآن واژه «امراه» را به کار برده است (ذاریات/ ۲۵ مریم/ ۴ و ۵ آل عمران/ ۴۰)؛ بدین سبب دوباره وقتی این حکمت سر برمی آورد و ثمره زوجیت به بار می نشیند، باز قرآن تعبیر را عوض کرده کلمه «زوج» را به کار می برد.

۳. ازدواج ساده در قرآن

مضمون آیه ۲۱ سوره روم، پایه اصلی خانواده را شکل می دهد؛ این آیه می فرماید یکی از نشانه های خدا این است که خدا از جنس شما همسرانی برای انسان آفریده و در میان آن ها محبت ایجاد کرد. لذا آفرینش همسر برای آرامش انسان است، و در نتیجه اساس کار ازدواج از نظر قرآن آرامش است، و هرچیزی که این آرامش را برهم بزند بر خلاف منطق قرآن است. در واقع ازدواج قرآنی این است که توأم با آرامش بوده و مهریه ها سبک، و جهیزیه ها و مراسمات ساده باشد، ازدواجی که دور از تشریفات کمر شکن باشد، قرآنی به شمار می رود. اما متأسفانه چشم و هم چشمی ها، رقابت های غلط، آداب و رسوم نادرست و تقلید های کورکورانه - به نحوی که زوج تا سال های زیاد زیر بار اقساط وام هایی است که برای تشریفات ازدواج و مهریه گرفته است - دست به دست هم داده و ازدواج آرام بخش قرآنی را تبدیل به یک ازدواج پر مخاطره تبدیل کرده است. به هر حال زمانی روی سعادت خواهیم دید که به ازدواج قرآنی برگردیم، همه باید الهام بگیریم و توصیه به چنین ازدواجی کنیم.

۴. موانع اجتماعی ازدواج آسان

دختر و پسر باید با شناخت کامل با یکدیگر ازدواج کنند؛ زیرا هر نوع سهل انگاری و تصمیم شتابزده در آینده، باعث بروز مشکلات متعدد و پشیمانی بسیار خواهد شد. لازم به ذکر است که دامنه این اشتباهات خانمان سوز، نه تنها متوجه خود شخص می شود، بلکه باعث از هم گسستگی و ایجاد خلل در جامعه نیز می شود.

۱. عدم وساطت در ازدواج

از عواملی که مانع ازدواج است، عدم شناخت دختران و پسران نسبت به یکدیگر است. به عبارتی ممکن است دختر پا کدامن و عقیقه ای در خانوادهای غیرمذهبی و در مقابل، پسری متدین باشد که هر دو تمایل به ازدواج با شخص متدین و امانتدار را دارند، اما نسبت به وجود یکدیگر آگاه نیستند. در چنین شرایطی، وجود واسطه ها بسیار کارگشا خواهد بود، اما متأسفانه امروزه برخی از واسطه ها به دلیل بی اهمیتی به سرنوشت اطرافیان، ترس از عواقب و مشکلات و زحمات احتمالی آن، واسطه ازدواج نمی شوند. در جامعه اسلامی، بیشترین مسئولیت بر عهده بزرگسالان اندیشمند، الگوهای مطلوب و فهیم و مورد اعتماد است که بتوانند با ایفای نقش حساس و پر برکت خود مانند حلقه های رابط، زمینه آشنایی و شناخت متقابل دخترها و پسرهای آماده ازدواج و خانواده هایشان را فراهم کنند. فراهم کردن زمینه آشنایی و شناخت خانواده ها و جوانان در آستانه ازدواج، با نیت خیر و هدف مقدس زوجیت، توسط هر شخص مطمئن، دورانیش، خیرخواه و مورد وثوق طرفین، امری بسیار مهم و ارزشمند و حیاتی است. این امر، باعث اعتال و حفظ جامعه می شود (دیلمی، ۱۳۷۶، ص ۱۵۷).

۲. رواج فساد و بی بندوباری

دشمنان اسلام بر پایه میل و کشش جنسی در جوانان، ده ها برنامه برای ارضای نامشروع جنسی تدوین کرده و ارائه می دهند. این در حالی است که اساس توجه به این برنامه های فاسد، دور بودن اسباب مشروع ارضای جنسی از دست مردم به ویژه جوانان است و عوامل تشدیدکننده مانند سن بالای جوانان مجرد به خاطر تحصیل در مراکز آموزش عالی و کمبود امکانات برای ازدواج به خاطر تورم و فشارهای اقتصادی، مسیر ارضای جنسی مشروع را سختتر و سختتر کرده و انواع رسانه های دیداری و شنیداری و فضای مجازی، مورد فساد و فحشا قرار می گیرند و با کمترین هزینه، بیشترین ترویج فساد و منکر را در جامعه ارائه می دهند.

یکی از دلایل اصلی ممنوعیت آمیزش دو جنس موافق در اسلام، نابودی نسل بشر است؛ زیرا قانون آفرینش، جاذبه جنسی میان دو جنس مخالف را به عنوان عامل بقای انسان قرار داده و تغییر مسیر آن به سوی همجنس بازی و اکتفای زن به زن یا مرد به مرد، پشت کردن به فطرت اصیل انسانی و قوانین طبیعی حاکم بر آفرینش است (دستغیب، ۱۳۹۶).

۳. مشکلات اقتصادی

تأمین هزینه های لازم برای ازدواج، اهمیت زیادی دارد. پیامبر اکرم (ص) خوشبختی فرد مسلمان را در پرداختن هزینه ازدواج زنی بی شوهر می داند (کلینی، ۱۴۰۷). بسیار خانه ها است که با نکاح و ازدواج به آبادانی نرسیده و یا پس از آبادانی با طلاق ویران شده است و اینها همه نتیجه سختی معیشت و امور دیگری شبیه به آن است. آیا ثروتمندان مسلمان از این مسئولیت خویش، برای فراهم کردن هزینه های ضروری ازدواج کسانی که از عهده آن بر نمی آیند، آگاهی دارند؟ چه شده که در برابر طاغوتان اقتصادی و متکثران و مترفهان و گرگ های بازار و نرخ گذاری و بازارهای سیاه و نیز در برابر کسانی که در سامان یابی امور دسیسه و تزویر می کنند، سکوت اختیار کرده اند؟ چرا در این فساد کبیر، کلمه ای از دهان ایشان بیرون نمی آید؟ چگونه راه را برای گروه های یاد شده باز می گذارند تا به احتکار و نرخ گذاری ساختگی و ایجاد تورم و مکیدن خون مردم دست یازند؟ در نتیجه توده مردم ناگزیر از آن باشند که برای زندگی خویش بهایی چندین برابر ارزش حقیقی کالایی مصرفی بپردازند و در نتیجه امر بر خانواده ها و جوانان آنها دشوار شود.

۵. راهکارهای آسان کردن ازدواج

۱. راهکارهای فرهنگی

- اقدام فرهنگی: خصوصاً از طریق رسانه ها در جهت تغییر نگرش عمومی که مبتنی بر توقعات نابجای اقتصادی است. وظیفه رسانه ها و انسان های فکور و شخصیت های دلسوز اجتماعی در این زمان القاء دید واقع گرایانه به قشرهای مختلف اجتماع در زمینه ازدواج است؛ که با توجه به عدم امکان فراهم شدن اموری از قبیل شغل و مسکن مناسب برای اکثر جوانان تا سالیان متمادی، نمی توان توقع حل این مشکل را از راه اقتصادی در کوتاه مدت داشت.

- سوق دادن نگرش خانواده ها در جهت اهمیت فوق العاده دادن به ازدواج فرزندان: مهم ترین عاملی که در ازدواج نقشی بسزا دارد، خانواده است؛ چون در اکثر موارد تا خانواده نخواهد، به هیچ وجه ازدواج رخ نخواهد داد؛ گرچه دولت و تمام ارگان های مربوطه بخواهند که جوان به سر و سامان برسد.

- اعطاء بینش به جوانان در جهت تلاش برای رفع موانع فرهنگی ازدواج: در این راستا ابتدا باید خود جوان باور کند که با تعلل و تأخیر انداختن ازدواج، نقد جوانی را از دست می دهد، و در قدم بعدی برای رفع موانع آن تلاش کرده و سعی کند افکار خانواده اش را تغییر دهد و آنها را راضی نماید که لاقبل به خاطر شرایط کنونی دست از توقعات خود بردارند.

- ممکن نشان دادن ازدواج آسان: می توان با پخش نمونه های عملی از ازدواج های آسان از طریق رسانه ها در قالب مصاحبه و فیلم و برنامه های ترکیبی، ممکن بودن آن را به خانواده و خود جوانان نشان داد.

- سعی در رفع ترس جوانان از ازدواج: اغلب جوانان از شکست در زندگی می ترسند باید به آنها تذکر داد که احتمال شکست در بسیاری حرکتهای وجود دارد؛ در این موارد باید سعی کرد با تدبیر، احتمال شکست را کاهش داد؛ نه اینکه از آن کارها صرف نظر کرد.

- توجه دادن به خانواده ها در خصوص آثار منفی مهریه سنگین: بسیاری از خانواده ها تصور می کنند با قرار دادن مهریه سنگین برای دخترشان، پایداری زندگی او را تضمین کرده اند؛ در حالی که در آموزه های دینی ما زنی که مهرش بالا باشد، شوم خوانده شده و این حقیقتی است که دین، آن را به ما ارائه نموده و رعایت آن، مانع از هم پاشیدگی خانواده است.

۲. راهکارهای اقتصادی

- ایجاد فرصتهای شغلی مناسب برای جوانان و محدود شدن اشتغال دختران توسط دولت.
- حل مشکل مسکن جوانان توسط دولت.
- کم کردن هزینه های مربوط به مراسم و خریدهای ازدواج با اختصاص سالن و فروشگاه های مخصوص و ...
- ترغیب خیرین برای کمک به ازدواج جوانان.

نتیجه گیری

در مقاله حاضر، به بررسی موانع اجتماعی موجود در مسیر ازدواج جوانان و راهکارهای فرهنگی و اقتصادی برای تسهیل این امر پرداخته شده است. نتایج نشان می دهد که مشکلات اقتصادی، بی توجهی به ارزش های خانواده، و رواج فساد و بی بندوباری از جمله عوامل اصلی کاهش ازدواج و تمایل جوانان به زندگی مجردی به شمار می روند. برای رفع این موانع، پیشنهادهایی از جمله تغییر نگرش خانواده ها نسبت به ازدواج، تمرکز بر ازدواج های ساده و کم هزینه، و ایجاد فرصت های شغلی و مسکن برای جوانان ارائه شده است. لازم است که جامعه و رسانه ها به صورت مؤثر به نوجوانان و جوانان حس مسئولیت و آمادگی برای ازدواج را منتقل کنند و آن ها را به تغییر الگوهای نادرست سوق دهند. به طور کلی، با اجرای این راهکارها می توان امید داشت که شرایط بهتری برای ازدواج جوانان فراهم گردد و آن ها بتوانند در فضایی مثبت و حمایتی، زندگی مشترک خود را آغاز کنند. این تغییر نه تنها به نفع جوانان خواهد بود بلکه به کاهش مشکلات اجتماعی مرتبط با مجردی و بی توجهی به ازدواج در جامعه نیز منجر خواهد شد. با توجه به اهمیت موضوع ازدواج در سنین جوانی، این تلاش ها باید همواره در اولویت قرار گیرد تا از آینده ای بهتر برای نسل های آینده اطمینان حاصل شود.

منابع

- قرآن کریم
- دستغیب، عبدالحسین (۱۳۹۶). گناهان کبیره. قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- دیلمی، حسن ابن ابی الحسن (۱۳۷۶). ارشاد القلوب. تهران: انتشارات رضی.
- ساروخانی، باقر (۱۳۹۰). مقدمه ای بر جامعه شناختی خانواده. تهران: سروش.
- کلینی، محمدبن یعقوب (۱۴۰۷). کافی. تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه.
- مسعودی، عبدالهادی (۱۳۹۷). فقه الحدیث (کاربردهای اجتماعی، آداب معاشرت). قم: دارالحدیث.
- معین، محمد (۱۳۷۷). لغت نامه. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۹۶). انوار هدایت، مجموعه مباحث اخلاقی، قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)
- مکارم شیرازی، ناصر. ۱۳۸۷. مشکلات جنسی جوانان. ۱ ج. قم: نسل جوان.